

การประท้วงของนักเรียนในมุมมองอาชญาวิทยา
Student Flash Mob: Criminology Perspective

ทิวารวรรณ อายุวัฒน์

Tiwawan Ayuwat

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 2 ถ.ราชธานี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000

Faculty of Law, Ubon Ratchathani Rajabhat University 2 Ratchathani Road, Tanbon Nai Muang, Ampure Muang, Ubonratchathani, 34000

E-mail: tiwawan.a@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผ่านการแสดงสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น การชูสามนิ้ว การผูกโบขาว การชูกระดาษเปล่า การจัดกิจกรรมทางการเมืองและการปราศรัยบนเวที ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางการเมืองดังกล่าว ได้แก่ ระบบอำนาจนิยมในโรงเรียน กฎระเบียบที่ขัดแย้งกับค่านิยมสมัยใหม่ การละเมิดสิทธิเสรีภาพของนักเรียน ความไม่ยุติธรรมในสังคม และการเมืองส่งผลต่อระบบการศึกษา ทั้งนี้ นักเรียนที่ออกมาเรียกร้อง ได้แก่ การแก้ไขระเบียบที่กดขี่และละเมิดสิทธิเสรีภาพของนักเรียน และการปฏิรูประบบการศึกษาหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยทฤษฎีกีดกันเชิงสถาบันและทฤษฎีมาร์กซิสต์แนวใหม่ ชี้ให้เห็นว่าระบบทุนนิยมทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนให้อยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีได้อีกต่อไป ทำให้เกิดกลุ่มคนที่เรียกว่า “ระเบิดทางสังคม” มักจะกบฏและต่อต้านชนชั้นปกครองหรือรัฐบาล เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมเพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าเดิมที่เป็นอยู่ แนวทางแก้ไขปัญหาระยะสั้น ได้แก่ ออกมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของนักเรียน ให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยในระยะยาว ได้แก่ การศึกษาแนวทางในการแก้ไขระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม และการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การประท้วง, ม็อบฉับพลัน, อาชญาวิทยา, นักเรียน

Abstract

The academic research aims to study the phenomenon of political expression among secondary school students. Such as raising three fingers, the white ribbon, raising a blank paper, organizing political events and stage speeches from early 2020. From the literature review it was found that related factors that affect political expression. Including the authoritarian system in schools. Rules that conflict with modern values. Violation of student liberties. Social and political injustices affect the education system. The students who came out to demands were amendments to oppressive regulations and violating student liberties. Educational reform, educational curriculum to meet the needs of learners. By institutional pressure theory and Neo' Marxist theory point out that capitalism made educational institutions no longer able to control student behavior within the framework of the customs or traditions. Causing a group of people called Social bomb. Often rebellious and against the ruling class or government to demand justice to lead a better life. Solutions to solve short-term problems such as issuing measures to protect the rights of students. The school is a long-term safety study are ways to change regulations related to student participation. And reforming the educational system to suit the needs of learners.

Keywords: Protests, Flash mob, Criminology, Student

1. บทนำ

ปรากฏการณ์ที่บรรดานักเรียนระดับมัธยมศึกษาเกือบทั่วประเทศ ออกมาชุมนุมประท้วงจัดกิจกรรมในลักษณะมือฉัตร (Flash Mob) เกิดขึ้นอย่างมากตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำตัดสินยุบพรรคการเมือง “อนาคตใหม่” และตัดสินให้กรรมการบริหารพรรค 10 ปี ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพื่อให้พิจารณายุบพรรค อนาคตใหม่ตามมาตรา 92 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบมาตรา 72 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.บ.) ว่าด้วยพรรคการเมือง 2560 กรณีพรรค อนาคตใหม่กู้ยืมเงิน นายธนธร จีรุงเรืองกิจ หัวหน้าพรรค จำนวน 191.2 ล้านบาท เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563¹ ทำให้กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ออกมาเคลื่อนไหวและแสดงความไม่พอใจกับการบริหารประเทศของรัฐบาล และคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยเริ่มจุดเริ่มต้นมาจากการชุมนุมแบบมือฉัตร (Flash Mob) ของสหภาพนักเรียนนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ สทท.ที่ลานปริทัศน์มยองค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ) ท่าพระจันทร์ ต่อมาด้วยการเกิดมือฉัตร (Flash Mob) ในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ และมีการประกาศเชิญชวนให้ร่วมติดแฮชแท็ก (Hash Tag) ข้อความบนโซเชียลมีเดีย² เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

การเคลื่อนไหวดังกล่าว ไม่จำกัดอยู่เพียงแต่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้นหากแต่ยังลงไปถึงนักเรียนมัธยมจำนวนมากอีกด้วย ประกอบกับอิทธิพลของโซเชียลมีเดีย ทำให้การเคลื่อนไหวมีผลอย่างมาก นักเรียนในโรงเรียนมัธยมหลายแห่งเริ่มติดแฮชแท็กประกาศจุดยืนของตัวเอง พร้อมสัญลักษณ์การชู 3 นิ้วในความหมายว่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการ อันมีที่มาจากภาพยนตร์เรื่อง The hunger game ที่สื่อความหมายถึง เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ แต่การแสดงพลังทางการเมืองของนักเรียนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมีนาคม มีอันต้องหยุดชะงักลง จากเหตุการณ์โควิด-19 เมื่อรัฐบาลประกาศมาตรการล็อกดาวน์ทั่วประเทศ ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2563 ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มคลดลง

อย่างไรก็ตาม แม้สถานการณ์โควิดเริ่มคลี่คลายแต่รัฐบาลกลับไม่ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ และมีแนวโน้มจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ออกไปเรื่อย ๆ ประกอบกับความไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ภายใต้วิกฤติโควิด-19 ที่เกิดขึ้น จึงเกิดการชุมนุมเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 โดยมีแฮชแท็ก “เยาวชนปลดแอก” และ “ให้มันจบที่รุ่นเรา” เป็นแกนหลัก หลังจากนั้นเกิดแฟลชม็อบในลักษณะเดียวกัน เกิดขึ้นอย่างมากมายไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง เช่น เชียงใหม่ มหาสารคาม ขอนแก่น อุบลราชธานี เป็นต้น เวทีปราศรัยเหล่านี้ล้วนเต็มไปด้วยนักศึกษาระดับชั้นมัธยมจำนวนมาก และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยเกิดมาก่อนก็คือการที่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมพร้อมใจกันชู 3 นิ้ว ในช่วงเวลาเช้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้า ตามมาด้วยการติดโบว์ขาวอันเป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงการต่อต้านเผด็จการ และการชูกระดาษเปล่าในโรงเรียนมัธยมหลายแห่ง และการตอบโต้ของครูในโรงเรียนด้วยการใช้กำลัง หรือการอ้างเหตุต่างๆ เพื่อข่มขู่และลงโทษนักเรียนเหล่านี้

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า เพราะเหตุใดนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาผู้ที่ยังไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่กลับกลายเป็นผู้ที่แสดงพลังอย่างมากในการเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริงสังคม บทความวิชาการนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาว่าเพราะเหตุใดนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจะเข้ามามีส่วนสำคัญในการแสดงออกทางการเมืองครั้งนี้ และประเด็นเรียกร้องของนักเรียนมีอะไรบ้าง และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในมุมมองของอาชญวิทยาเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกันของสังคมไทย

2. แฟลชม็อบนักเรียนมัธยม

แฟลชม็อบนักเรียนมีจุดเริ่มต้นมาจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่ออกมาแสดงความไม่พอใจกับการบริหารประเทศของรัฐบาล และคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยเริ่มในสังคมออนไลน์ผ่านการติดแฮชแท็กในสื่อสังคมออนไลน์อย่างทวิตเตอร์ ไปสู่การเริ่มชุมนุมแบบแฟลชม็อบ ของสหภาพนักเรียนนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

¹ กรุงเทพธุรกิจ, “ยุบพรรคอนาคตใหม่ เพิกถอนสิทธิกรรมการบริหาร 10 ปี,” กรุงเทพธุรกิจ, สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563,

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/867173>.

² ไทยรัฐออนไลน์, “แฟลชม็อบการเมือง นักเรียนนักศึกษา วันเดียวมี 15 สถาบัน ลามไปทั่วประเทศ,” ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563,

<https://www.thairath.co.th/news/politic/1781086>.

หรือ สทท. ที่ลานปริทัศน์พมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ม.ธ.) ทำพระจันทร์ แล้วลุกลามจนเกิดแฟลชม็อบในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ³ โดยในระดับมัธยมศึกษาเริ่มที่โรงเรียนสตรีวิทยา และโรงเรียนเดชอุดม อ.อุบลราชธานี โรงเรียนมัธยมต่างจังหวัด แห่งแรกของประเทศไทย ที่มีกิจกรรมแฟลชม็อบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563⁴ จากนั้นนักเรียนโรงเรียนเตรียม อุดมศึกษา จัดกิจกรรมแสดงจุดยืนทางการเมือง เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563 โดยมีกิจกรรมไว้อาลัยประชาธิปไตย การปราศรัยจุดยืน และร่วมกันร้องเพลง Do you here the people sing โดยในวันเดียวกันมีกิจกรรมแฟลชม็อบในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นในโรงเรียนสตรี วิทยา โรงเรียนสวนกุหลาบ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ด้วย การแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการ แสดงออกบนโลกออนไลน์ ผ่านการติดแฮชแท็กในสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย ล้วนแต่มีข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการเรียกร้อง ประชาธิปไตยและไม่ทนต่อเผด็จการ⁵ รวมถึงการชูป้ายที่แสดงข้อความเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในโรงเรียนและการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม

2.1 ประเด็นเรียกร้องของนักเรียน

จากการศึกษาข้อเรียกร้องของนักเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ พบว่า

กลุ่มนักเรียนแล้ว⁶ ได้มีการเดินขบวนเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2563 เริ่มจากถนนราชดำเนินกลางฝั่งตรงข้ามอาคารนิทรรศน์ รัตนโกสินทร์ไปยังกระทรวงศึกษาธิการเพื่อยื่นข้อเรียกร้อง 4 ข้อ ได้แก่

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องปรับปรุงและแก้ไขระเบียบว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ.2563 โดยต้องระบุให้นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศได้มีสิทธิในการเลือกทรงผมตามเพศวิถีของตนเอง
2. นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศต้องมีสิทธิเลือกที่จะใส่ชุดนักเรียนตามเพศวิถีของตนเอง กระทรวงศึกษาธิการต้อง ออกแบบชุดนักเรียนเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่มีความสั้นโหลทางเพศ หรือยกเลิกการบังคับแต่งเครื่องแบบนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนทุกคนมีสิทธิที่จะแต่งกายได้ตามเพศของตนเอง
3. ตรวจสอบ เรียกคืน และยุติการจัดจำหน่ายหนังสือเรียนที่พูดถึงความหลากหลายทางเพศในมุมมองที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งให้ ยกเลิกแบบประเมินและกฎระเบียบของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังมีการเหยียดเพศหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักเรียนที่มีความ หลากหลายทางเพศ และ
4. ขอให้กระทรวงศึกษาธิการกำชับครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน และห้ามดู ถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม หรือกลั่นแกล้งนักเรียนด้วยเรื่องเพศ⁷

กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท เป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสถานศึกษาและสนับสนุนเสรีภาพ อันพึงมี เรียกร้องให้มีการแก้ไขระเบียบทรงผม แก้ไขระบบการศึกษาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยยื่นข้อเสนอ 4 ข้อคือ ปฏิรูประบบครู แก้ไข ระเบียบที่กดขี่ แก้หลักสูตรการศึกษาเพื่อนักเรียน และคัดค้านร่าง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ⁸

นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดเวทีปราศรัย “เด็กพูด ผู้ใหญ่ฟัง” เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2563 เพื่อ เรียกร้องให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้นักเรียนได้มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก โดยมีข้อเรียกร้อง 3 ข้อ ได้แก่ 1.หยุดคุกคาม ประชาชน 2.หยุดละเมิดสิทธิเสรีภาพนักเรียน และ 3.ปฏิรูประบบการศึกษา⁹

³ ไทยรัฐออนไลน์, “แฟลชม็อบการเมือง นักเรียนนักศึกษา วันเดียวมี 15 สถาบัน ลามไปทั่วประเทศ,” ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563, <https://www.thairath.co.th/news/politic/1781086>.

⁴ ซีพีธรรม คำวิเศษณ์, “นักเรียนมัธยม ตจว. แฟลชม็อบประชาธิปไตย โรงเรียนเดชอุดม จ.อุบลราชธานี พร้อมกับ ร.ร.สตรีวิทยา กรุงเทพฯ,” <https://www.youtube.com/watch?v=GdRNF84Yyc8>, 26 กุมภาพันธ์ 2563.

⁵ workpointTODAY | Writer, “แฟลชม็อบเด็กมัธยม! นักเรียนเตรียมอุดมฯ จัดกิจกรรมแสดงจุดยืนทางการเมือง,” <https://workpointtoday.com/triam-udom-suksa-flashmob/>, 27 กุมภาพันธ์ 2563.

⁶ ชื่อกลุ่มนักเรียนที่เคลื่อนไหวเรื่องสิทธิเสรีภาพของนักเรียน

⁷ ประชาไท / ช่าว, “‘นักเรียนแล้ว’ มุ่งหน้ากระทรวงศึกษาธิการยื่น 4 ข้อเสนอเพื่อนักเรียนเพศหลากหลาย,” <https://prachatai.com/journal/2020/07/88818>.

⁸ THE STANDARD TEAM, “กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท จัดกิจกรรมในกระทรวงศึกษาธิการ ยื่น 4 ข้อเสนอปฏิรูประบบครู แก้ไขกฎระเบียบกดขี่,” <https://thestandard.co/education-for-liberation-of-siam-host-activity-inside-ministry-of-education/>.

ซึ่งนักเรียนได้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นแหล่งบ่มเพาะอำนาจนิยมโดยการสะท้อนผ่านป้ายข้อความ “Our first dictatorship is school” หรือ โรงเรียนคือเผด็จการแห่งแรกของพวกเรา¹³

กฎระเบียบที่ขัดกับค่านิยมสมัยใหม่

โรงเรียนทุกแห่งจะต้องมีการกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2554 และอำนาจตามความในข้อแห่งกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 เพื่อให้การควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ และมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการวางแผนปฏิบัติในเรื่องทั่ว ๆ ไปในโรงเรียน เช่น การแต่งกาย และทรงผม ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ เช่น การลา การขาดเรียน การออกนอกโรงเรียน เป็นต้น โดยอ้างว่าเป็นการฝึกให้เด็กนักเรียนรู้จักระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาในสังคม ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ¹⁴ ได้กำหนดปณิธานและหลักการในการจัดการพฤติกรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) การสร้างการแสดงออกอย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะของนักเรียน โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงคือ นักเรียนเลือกที่จะปฏิบัติในหนทางหนึ่ง ๆ บนพื้นฐาน ของกรอบความคิดของนักเรียน ที่เชื่อว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในบริบทของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้โรงเรียนมีหน้าที่สำคัญในการสั่งสอนนักเรียนให้มีทักษะที่จะทำให้ นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกประพฤติต่อเหตุการณ์ในทางที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่าการปฏิบัติต่าง ๆ ของนักเรียนต่อเหตุการณ์ใด ๆ จะต้องมาจากการไตร่ตรองที่ดีแล้ว

2) ระเบียบการประพฤตินี้จะต้องมีความชัดเจน กล่าวคือ มาตรการที่จะดำเนินต่อ การประพฤติใด ๆ จะต้องไม่ใช้ความรุนแรง และสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตามนโยบาย ของหน่วยงานระดับนโยบาย และอยู่ในกรอบของความคาดหมายของชุมชนในวงกว้าง ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงมาตรการที่ไม่ใช้ความรุนแรง มีความจำกัดความทั้งด้านความรุนแรงทางร่างกาย อารมณ์และคำพูด

3) บุคคลทุกคนและกลุ่มคนทุกกลุ่ม จะต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันด้วยความเคารพ รวมทั้งความหลากหลายของอัตลักษณ์ ในชุมชนจะต้องได้รับการยอมรับ ในการออกแบบมาตรการ ต่าง ๆ ต่อความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน แต่ละคนด้วย โดยเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ที่จะต้องศึกษาสาเหตุของปัญหาที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งนำมาซึ่งวิธีที่จะปรับปรุงพฤติกรรมนั้น ๆ ของนักเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ วิธีที่ใช้ในการแก้ปัญหา อาจจะนำไปถึงการพิจารณาปรับแก้รูปแบบและโครงสร้างของโรงเรียน ห้องเรียน หรือ หลักสูตร

4) ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

5) ทุกความประพฤตินี้มีผลต่อโอกาสในอนาคตทั้งสิ้น โดยการเพิ่มระดับความรับผิดชอบ ของนักเรียน ก็สามารถเพิ่มโอกาสของนักเรียนในอนาคต มาตรการรับมือกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมต้องคำนึงถึงการดำเนินบนพื้นฐานเดียวกันและโปร่งใส โดยต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ของครูที่สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสิทธิของนักเรียนที่จะต้องได้รับ การเรียนรู้และเหนือสิ่งอื่นใด มาตรการลงโทษใด ๆ จะต้องไม่รุนแรง มีเหตุมีผล มีความ เกี่ยวข้องกับความประพฤติของนักเรียน และได้รับการปรึกษาหารือใน ส่วนหนึ่งของระเบียบ ความประพฤติของโรงเรียน

6) ความร่วมมือระหว่างบุคลากร นักเรียน และครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็น ถ้าหาก จะส่งเสริมสังคมของโรงเรียนที่ปลอดภัยใส่ใจ เป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพโดยโรงเรียนจะต้องมีหน้าที่ในการริเริ่ม การประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

7) บุคลากรจะต้องมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะเพื่อบริหารจัดการพฤติกรรมของ นักเรียน โดยบุคลากรที่เข้าใจถึงรูปแบบ การบริหารที่หลากหลายและได้รับการสนับสนุนในการนำรูปแบบนั้น ๆ ไปปฏิบัติมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาระเบียบของโรงเรียนที่เหมาะสม และช่วยเหลือนักเรียนและครอบครัวในการตัดสินใจทางเลือกในการปฏิบัติต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

¹³ สยามรัธออนไลน์, “กลุ่มนักเรียนชุมนุมหน้ากระทรวงศึกษาดำเนินการระเบียบที่ไม่เป็นธรรมในโรงเรียน (ประมวลภาพ)”, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2563, <https://siamrath.co.th/v/175987>.

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย. (กรุงเทพฯ, 2561), 3

8) เป้าหมายการพัฒนานักเรียน ควรคำนึงถึง มุ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) ด้วยมุมมองและทัศนคติเชิงบวก สร้างวัฒนธรรมให้นักเรียนมีทัศนคติยอมรับนับถือบุคคลอื่น และให้เกียรติ ยอมรับนับถือระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง มุ่งพัฒนาศักยภาพการดำเนินชีวิตของนักเรียน ในการเอาชนะปัญหาอุปสรรค ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและปัญหาจากการทำงาน

9) ทัศนคติของครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีฐานการคิดและการปฏิบัติดังนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนสามารถ พัฒนาและเรียนรู้ได้แต่เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านสังคม อารมณ์ สติปัญญาและร่างกาย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีความรัก ความปรารถนาดีมีความ มุ่งมั่น อดทน ที่จะพยายามกระทำการ เพื่อให้ศิษย์ได้รับการพัฒนาโดยสมบูรณ์ในทุกด้าน

แต่จะเห็นได้ว่า ยิ่งโรงเรียนกำหนดหลักเกณฑ์กำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนในการรักษากฎระเบียบเพื่อควบคุมความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในกรอบของโรงเรียนมากเพียงใด จะยิ่งอยู่ในสภาวะของการขาดความสมดุลระหว่างการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ตามแนวคิดแบบอำนาจนิยม กับการให้สิทธิเสรีภาพ ตามแนวคิดแบบเสรีนิยม จึงทำให้เกิดความลักลั่นกันระหว่างผู้ปฏิบัติ โดยจะเห็นว่าระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2548 ได้ให้อำนาจผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายให้อำนาจในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ดังนั้น ระดับความเข้มงวด และความจริงจังในการกำกับควบคุมดูแลพฤติกรรมของนักเรียน จึงเป็นนโยบายของผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่า แม้ระเบียบเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียนจะยกเลิกทรงผมเกรียน ของนักเรียนชาย และให้นักเรียนหญิงไว้ผมยาวได้แล้วนั้น ในหลาย ๆ โรงเรียน ก็ยังบังคับให้นักเรียนชายต้องตัดผมสั้นเกรียนและห้ามนักเรียนหญิงไว้ผมยาวอยู่ ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการปฏิบัติตามระเบียบของแต่ละโรงเรียน บางโรงเรียนเข้มงวดมากและยังไม่ปรับกฎระเบียบของตัวเอง โดยอ้างว่าหากอยากศึกษาที่นี้ก็ต้องทำตามกฎระเบียบของโรงเรียนแห่งนี้

การละเมิดสิทธิเสรีภาพของนักเรียน

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่มีหลักการสำคัญคือเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก 4 ด้าน โดยเฉพาะด้านที่ 4 “สิทธิที่จะมีส่วนร่วม” ซึ่งเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ตลอดจนเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะกับเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อมีส่วนโดยตรงกับตัวเด็กและเยาวชน รัฐมีหน้าที่ที่จะเฝ้าระวังและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชุมชนเป็นต้นไป ทุกภาคส่วนก็ควรจะมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก ๆ และเยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ได้แสดงความคิดเห็น มีพื้นที่ในการใช้ศักยภาพของตนเอง ที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีสู่สังคม ประกอบกับ ข้อ 12 เด็กมีสิทธิได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง และ ผู้ใหญ่ควรรับฟังอย่างตั้งใจ ข้อ 13 เด็กมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และความรู้สึก และสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้มา ไม่ว่าจะด้วยการพูดคุย วาดรูป การเขียน หรือด้วยวิธีการใดก็ตามที่ไม่ เป็นผลร้ายกับผู้อื่นในสังคม ข้อ 15 เด็กสามารถเข้าร่วม หรือจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กร ภายใต้อิสระและไม่ ขัดแย้งกับสิทธิผู้อื่น ข้อ 16 เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับความ เป็นส่วนตัว กฎหมายต้อง ให้ความคุ้มครองเด็กจาก การถูกละเมิดชื่อเสียง ความ เป็นส่วนตัว หรือการดูหมิ่น

นอกจากนี้การประชุมและแสดงออกของนักเรียนนักศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นสิทธิที่กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 34 และ 44 ซึ่งบัญญัติว่าบุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และยังเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ข้อ 19, 20 ระบุบุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็น การแสดงออก และชุมนุมโดยสงบ การชุมนุมและแสดงออกของผู้ชุมนุม เป็นการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็น ไม่มีลักษณะล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่กระทบความมั่นคง ไม่ละเมิดบุคคลอื่น จึงเป็นสิทธิที่กระทำได้

แต่กลับพบว่าในโรงเรียน ครูหลายท่านยังคงมีการกระทำที่ละเมิดสิทธินักเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษนักเรียนที่ไม่สมเหตุสมผล การลงโทษที่ทารุณโหดร้ายซึ่งจะส่งผลต่อสภาพจิตใจของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมาก โดยจะเห็นได้ว่าใน พ.ศ. 2551 ได้เคยมีการตั้งกระทู้ถามในสภาผู้แทนราษฎร ถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหารุขที่มีการลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่รุนแรง และมีแนวทางในการสร้างจรรยาบรรณของครูอย่างไร ซึ่งในขณะนั้น นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ได้ให้คำตอบว่ากรณีที่ครูลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ นั้น มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนครูทั่วประเทศ และมีการดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจในแก่ครูผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้ปฏิบัติตนตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีการประชุมเผยแพร่แนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ (ศมจ.) ขึ้นประจำทุกเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสอดส่องดูแลให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีการประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม มีการกำกับกดดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ในการปฏิบัติตัวของข้าราชการครูให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน พ.ศ. 2548 อย่างเคร่งครัด ในกรณีที่พฤติกรรมของครูเข้าข่ายการกระทำความผิดทางอาญา ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกสถานหนึ่งด้วย¹⁵

แต่แม้ว่ากระทรวงศึกษาจะมีมาตรการป้องกันครูลงโทษอย่างรุนแรงเกินกว่าเหตุดังกล่าว แต่จะเห็นได้ว่าการลงโทษที่รุนแรงยังคงมีปรากฏขึ้นในโรงเรียนจำนวนมาก และมีการตอบโต้ทำร้ายจากกลุ่มนักเรียนในยุคอินเทอร์เน็ต มีการโพสต์ข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอคลิปเสียง ครูที่มีลงโทษที่ไม่เหมาะสม บนสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมาก

ความไม่ยุติธรรมในสังคม

นักเรียนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมที่สังคมต้องการจะลงไปยังโรงเรียนจำนวนมาก เช่น โรงเรียนสีขาว โรงเรียนสุจริต โรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนยุติธรรมอุปถัมภ์ การเพิ่มหลักสูตรการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน¹⁶ ซึ่งทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนในเรื่องความยุติธรรม สังคมประชาธิปไตยเป็นอุดมคติ แต่กลับไม่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา เนื่องจากข้อขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นภาพของความไม่ยุติธรรมตามสมควรจะเป็นเด็กนักเรียนตั้งคำถามกับระบบการเลือกตั้ง คำตัดสินของศาลยุติธรรม การเลือกนายกรัฐมนตรีที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิออกเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีทำให้นักเรียนรู้สึกว่สิ่งเหล่านี้ไม่เป็นธรรม

การทวงคืนอนาคตของตนเอง

“ถ้าการเมืองดี...” เป็นแฮชแท็กที่แสดงให้เห็นว่าปัญหาบริการสาธารณะ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมแก้ไขได้ด้วยกรณีระบบการเมืองการปกครองที่ดี มีรัฐบาลที่ดี ดังนั้นเมื่อเกิดการเปรียบเทียบการทำงานของรัฐบาลกับภาพในอนาคตที่นักเรียนรุ่นนี้ อยากจะเห็นสังคมที่พัฒนามีความเจริญทัดเทียมประเทศต่างๆในโลกที่เจริญแล้ว แนวทางที่จะไปถึงภาพอนาคตที่นักเรียนเห็นก็คือการมีผู้บริหารประเทศที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดกว้างไกล ในขณะที่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ อีกทั้งยังมีแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นตัวควบคุมการพัฒนาของประเทศ โดยกำหนดให้มี “คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ” เข้ามาทำหน้าที่จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และกำกับดูแลการปฏิรูปประเทศให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ตำแหน่งส่วนใหญ่มีที่มาจากกองทัพ ภาคราชการและตัวแทนภาคธุรกิจขนาดใหญ่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก็มาจากการแต่งตั้ง การแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนกลุ่มนี้จึงมีมากขึ้นโดยในการปราศรัยหลายเวที ทั้งที่เชียงใหม่ อุบลราชธานี มหาสารคาม ก็พบว่านักเรียนเหล่านี้มักจะมีการเริ่มต้นคำปราศรัยเหมือนกันคือมาเพื่อทวงอนาคตของตนเองคืน

การเมืองส่งผลต่อระบบการศึกษา

การศึกษา เป็นผลมาจากโครงสร้างและกระบวนการทางการเมือง การให้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ การพัฒนาทักษะนิสัย และทัศนคติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อช่วยให้เขาได้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมและควรค่าแก่สังคม

การเมือง เป็นเรื่องของอำนาจฝ่ายการเมืองใช้อำนาจในการดำเนินการ ปกครองซึ่งจะอยู่ในรูปของกฎหมาย การกำหนดนโยบายและ การจัดสรรทรัพยากร การเมืองจึงมีความสัมพันธ์กับการศึกษา นักการเมืองจึงเป็นผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจหน้าที่เรื่องการศึกษา เช่น การจัดสรรทรัพยากร ค่าใช้จ่าย โครงสร้างและระบบการศึกษา การเมือง เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ เจตคติ เรื่องทางการเมือง ให้กับประชาชน/พลเมือง

¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 120 ง 23 กรกฎาคม 2551 กระทั่งวันที่ 042 สภาผู้แทนราษฎร

¹⁶ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 11 กรกฎาคม 2560

ในปัจจุบันการเมืองจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษามากยิ่งขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นของทุกคนเพื่อปรับปรุงชีวิตของทุกคนให้ดีขึ้นกรอบความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเมือง การศึกษาพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คนมีคุณภาพเข้าสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองมีคุณภาพ ระบบการเมืองทำหน้าที่อย่างมีคุณภาพ การศึกษามีคุณภาพ ผลิตคนมีคุณภาพ คนมีคุณภาพเข้าสู่ระบบต่าง ๆ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ เก่ง ดี มีความสุข คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

การศึกษาไทย จึงขึ้นอยู่กับกรอบการกำหนด ทิศทาง นโยบาย และแผนการดำเนินงานของภาครัฐ ในการพัฒนาการศึกษาไทย ดังนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การศึกษาชาติ การนำไปสู่การปฏิบัติ การประเมินติดตามทิศทาง นโยบาย และแผนการดำเนินงานของภาครัฐ ในการพัฒนาการศึกษาไทย ดังนี้ การกำหนดกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การเชื่อมโยงด้านยุทธศาสตร์ แผนงานและทรัพยากรกับภาคอื่น การกำหนดจุดยืนและแนวทางการปฏิบัติต่อการเปิดเสรีทางการศึกษา

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) บ่อยครั้งทำให้การดำเนินนโยบายการพัฒนาการศึกษาไม่ต่อเนื่อง เพราะขึ้นอยู่กับการเมืองมากกว่าแนวทางและวิธีการ และเมื่อมีการปรับเปลี่ยนแต่ละครั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบคือครูและนักเรียน ที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามนโยบายของผู้หน้า ความไม่พอใจต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ความไม่ชัดเจนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ได้สร้างความสับสนให้กับผู้ปกครองและนักเรียน นำมาซึ่งความไม่พอใจในรัฐบาลและมีส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนต้องแสดงออกทางการเมืองอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

2.3 บทวิเคราะห์

วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในมุมมองของอาชญวิทยา

สติเวิน เมสเนอร์และริชาร์ด โรเซนเฟล¹⁷ ได้กล่าวถึงทฤษฎีกดดันเชิงสถาบัน (Institution Anomie Theory) โดยกล่าวถึงบทบาทของสถาบันทางสังคมมีส่วนในการกระตุ้นให้คนทั้งสังคมประกอบอาชญากรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากค่านิยมในสังคมได้มีอิทธิพลต่อสถาบันเหล่านี้ และก่อให้เกิดแรงกระตุ้นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเกิดอาชญากรรม 3 ประการ คือ การทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมจะด้วยคุณค่าทางสังคมลงไป เช่น สถาบันการศึกษาจะได้รับงบประมาณน้อย ได้รับค่าตอบแทนน้อยเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ประการที่ 2 แนวทางของสถาบันทางสังคมจะต้องดำเนินการตามทิศทางของเศรษฐกิจ เช่น สถานศึกษาต้องจัดวิชาหรือหลักสูตรตามความต้องการของธุรกิจ การเกิดขึ้นของสถาบันกวดวิชา โรงเรียนเสริมหลักสูตร และสถาบันเฉพาะทางเช่น กีฬา ศิลปะ ตลอดจนโรงเรียนเอกชนจำนวนมาก เป็นตัวอย่างที่ดีของการอธิบายปรากฏการณ์รุกคืบเข้าสู่พื้นที่ของสถาบันทางสังคมอย่างสถานศึกษา และประการที่ 3 ค่านิยมทางเศรษฐกิจจะมาแพร่อิทธิพลเหนือค่านิยมของสถาบัน เช่น นักเรียนนักศึกษาจะถูกมองว่าเป็นลูกค้ายของสถาบันการศึกษา ทำให้บทบาทของสถาบันการศึกษาเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ของนักเรียนและครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์เป็นผู้ให้บริการและผู้ให้บริการหรือลูกค้า ดังนั้น ในมุมมองของลูกค้าย เมื่อจ่ายเงินเพื่อซื้อบริการทางการศึกษาจึงคาดหวังคุณภาพทางการศึกษาและมีความสัมพันธ์ในลักษณะของผู้ให้บริการและผู้รับบริการเท่านั้น ทำให้สถาบันทางสังคมไม่สามารถเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีอีกต่อไป ดังจะเห็นได้จากกรณีที่นักเรียนชูป้ายประท้วงที่แสดงข้อความ เช่น “ถ้าไม่ได้จ่ายค่าเทอมให้ ก็อย่ามาไล้”¹⁸ อันเป็นการอธิบายความสัมพันธ์บนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจ และแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะบัญญัติให้นักเรียนมีสิทธิการศึกษาภาคบังคับให้เป็น “สิทธิ” ของทุกคนเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี ที่รัฐจัดให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ในหลายโรงเรียนมีการเรียกเก็บเงินในลักษณะอื่น ทำให้ไม่เป็นระบบการศึกษาที่ฟรีอย่างแท้จริง ยิ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าค่านิยมทางเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทเหนือกว่าค่านิยมของสถาบัน

ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการให้บริการทางการศึกษาที่ดีที่สุด แต่เมื่อสถานศึกษาบางแห่งยังยึดติดกับวัฒนธรรมอำนาจนิยม และสร้างกฎระเบียบและวิธีการหรือบรรทัดฐานที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ (Institutionalized Mean) เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามอุดมการณ์หรือความต้องการ เช่น การเป็นเด็กดี ระเบียบร้อย เรียนเก่ง มีวินัย ไม่เลียงครูบาอาจารย์

¹⁷ พรชัย ชันดี. ทฤษฎีอาชญวิทยา : หลักการงานวิจัย และนโยบายประยุกต์. (กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม, 2553), 204

¹⁸ สยามรัฐออนไลน์. “กลุ่มนักเรียนชุมนุมหน้ากระทรวงศึกษาธิการประท้วงระเบียบที่ไม่เป็นธรรมในโรงเรียน (ประมวลภาพ)”. <https://siammath.co.th/rv/175987>. 19 สิงหาคม 2563

อันจะนำพาให้ประสบความสำเร็จในชีวิต (Culture Goal) จึงทำให้นักเรียนบางส่วนเกิดความกดดันและมีการแสดงออกหรือการปรับตัวต่อความกดดันนั้นในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง (Innovation) ตามรูปแบบการปรับตัวของเมอร์ตัน¹⁹ ทั้งนี้การปรับตัวในรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของเมอร์ตันทำให้เกิดบุคคลที่ถูกเรียกว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม นักเรียนเหล่านี้ในระบบการศึกษาจะเป็นเด็กเกเร เด็กกระทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนซ้ำ ๆ เพราะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในระบบการเรียนได้และในท้ายที่สุดเด็กนักเรียนที่ต้องออกนอกระบบการศึกษา กลายเป็นผู้พ่ายแพ้และล่าถอย (Retreatism) ออกจากระบบการศึกษาในที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยคุ้นชินมาตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา

แต่การปรับตัวที่น่าสนใจของนักเรียนในปัจจุบัน มีความน่าสนใจและแปลกใหม่ เพราะเด็กนักเรียนที่ได้รับความกดดันจากระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้มีการปรับตัวในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง (Innovation) หรือการล่าถอย (Retreatism) หากแต่เป็นการปรับตัวต่อความกดดันในลักษณะของการปฏิวัติ (Rebellion) ซึ่งเมอร์ตัน (Merton) อธิบายว่าการปรับตัวในรูปแบบนี้มาจากความผิดหวังกับจุดมุ่งหมายของสังคม ซึ่งสังคมที่กล่าวถึงนี้อาจจะหมายถึงสังคมในโรงเรียนที่ไม่ได้ตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของนักเรียน ทั้งความแตกต่างหลากหลายด้านเพศ ความสามารถ ความถนัดของนักเรียนแต่ละคน แต่มุ่งจะผลิตนักเรียนออกเป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ความผิดหวังนี้ ทำให้นักเรียนบางกลุ่มต้องการที่จะเปลี่ยนจุดมุ่งหมายใหม่ และจุดมุ่งหมายที่นักเรียนต้องการ ก็ได้นำเสนอผ่านข้อเรียกร้องต่าง ๆ ได้แก่ การแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียนในโรงเรียน การเรียกร้องความเท่าเทียมของนักเรียนเพศทางเลือก การเรียกร้องในครูเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการปฏิวัติทั้งในแง่ของจุดมุ่งหมาย (Culture Goal) และวิธีการ(Institutionalized Mean) ไปพร้อม ๆ กัน

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสดงออกทางการเมืองอย่างมากในยุคสมัยนี้ ได้แก่ อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งได้สร้างสังคมหนึ่งขึ้นมาที่ทุกคนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกทั้งประเด็นทางสังคมการเมืองหรือไปจนถึงการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ในสังคมออนไลน์ เป็นภาพจำลองสังคมในอุดมคติที่ทุกคนเท่าเทียมกัน ถกเถียงกันด้วยเหตุผล และส่งผ่านความคิดความเชื่อผ่านการรีทวีต (Retweet) ในอีกด้านหนึ่งสังคมออนไลน์ก็ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเลียนแบบตามทีเอเคอร์²⁰ (Ronald L. Aker) อธิบายผ่านทฤษฎีการเรียนรู้ (Aker's Social Learning Theory) การติดตาม (Follow) ในทวิตเตอร์ก็คือการเลือกคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association) อันเป็นกระบวนการที่บุคคลจะได้มีประสบการณ์กับค่านิยมในการยอมรับหรือไม่ยอมรับพฤติกรรมผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมาย หรือในกรณีนี้คือความเห็นด้วยกับค่านิยมความคิดที่บุคคลได้ประสบกับรูปแบบต่าง ๆ ของบรรทัดฐานและค่านิยมในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ในสังคมออนไลน์ยังทำให้การสนับสนุนที่แตกต่างกัน (Differential Reinforcement) มีความเด่นชัดขึ้น สังเกตและวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้ที่แสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ที่คนเห็นด้วยมาก ๆ ก็จะได้การได้รับการสนับสนุนทางบวกผ่านการรีทวีต หรือแฮชแท็กที่คนติดตามที่มีคนพูดถึงมาก ก็ยังเป็นสิ่งสนับสนุนว่ามีผู้เห็นด้วยกับข้อความนั้น ๆ เมื่อปรากฏการณ์ของการแสดงความคิดเห็นต่อระบบการเมือง ระบบการศึกษา และการต่อต้านแสดงอำนาจนิยมของโรงเรียน ได้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในสังคมออนไลน์ จึงเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ในสังคมออนไลน์ และเมื่อมีผู้คนเห็นด้วยจำนวนมากจึงเกิดการรวมกลุ่มและแสดงความคิดเห็นในสังคมอย่างเปิดเผย เป็นการขยับพื้นที่จากโลกเสมือนสู่โลกแห่งความเป็นจริง ผ่านการชูสัญลักษณ์สามนิ้ว การติดโบว์ขาว ของนักเรียนมัธยม ซึ่งเป็นการแสดงออกเพื่อต่อต้านอำนาจเผด็จการใน 2 ระดับ คือ อำนาจเผด็จการระดับชาติและเผด็จการในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ถูกกดทับจากอำนาจนิยมในโรงเรียนผ่านหลักสูตร ตำรา กฎระเบียบและพิธีกรรมต่างๆ ในโรงเรียน รวมไปถึงการแสดงอำนาจของครูบางคน การแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนนี้ มีความสัมพันธ์ระหว่างระบบการผลิตกับการครอบงำ production and domination)²¹ ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีปัญหาที่เรียกว่า “ระเบิดทางสังคม” (Social Dynamite) ได้แก่ เยาวชนที่ได้รับอิทธิพลของระบบการศึกษาในระบบทุนนิยม เกิดการเปรียบเทียบทางสังคมกับคนที่มีต้นทุนทางสังคมที่ดีกว่า คนกลุ่มนี้มักจะถูกข่มขู่และต่อต้านขั้นปกครองหรือรัฐบาล ในรูปแบบของการดำเนินการทางการเมืองเพื่อ

¹⁹ พรชัย ชันดี. ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการงานวิจัย และนโยบายประยุกต์. (กรุงเทพฯ: ศูนย์ฟิล์ม, 2553), 189

²⁰ เรื่องเดียวกัน = Ibid.

²¹ "Social Junk" and "Social Dynamite". (2004, April 07). In WriteWork.com. accessed 10:18, September 01, 2020,

<https://www.writework.com/essay/social-junk-and-social-dynamite>

การประชุมวิชาการนิติสังคมศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ “จินตนาการใหม่ ภูมิทัศน์นิติศาสตร์ไทย”

เรียกร้องความยุติธรรมเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมที่เป็นอยู่ อันเป็นการแสดงออกในลักษณะท้าทายหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐ ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อประท้วงและแสดงออกของนักเรียนหลายครั้งหลายพื้นที่และมีความเข้มข้นจริงจังมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

3. บทสรุป

แฟลชม็อบนักเรียนมีจุดเริ่มต้นมาจากจากกระแสความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่ออกมาแสดงความไม่พอใจกับการบริหารประเทศของรัฐบาล และคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ เมื่อนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการชุมนุมทางการเมือง พบว่ามีการแตกประเด็นข้อเรียกร้องให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ตลอดจนการถูกกดขี่จากระบบอำนาจนิยมในโรงเรียนผ่านระเบียบข้อบังคับต่างๆ และการละเมิดสิทธิเสรีภาพในโรงเรียน โดยพบว่าข้อเรียกร้องของนักเรียน ประกอบด้วย การแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับทรงผมของนักเรียนในโรงเรียน การเรียกร้องความเท่าเทียมของนักเรียนเพศทางเลือก การเรียกร้องในครูเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักเรียน ประกอบกับสถาบันทางสังคมไม่สามารถเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีอีกต่อไป เยาวชนที่ได้รับอิทธิพลของระบบการศึกษาในระบอบทุนนิยม เป็นกลุ่มคนที่เรียกว่า “ระเบิดทางสังคม” (Social Dynamite) ต้องการเรียกร้องความยุติธรรมเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ทฤษฎีความกดดันของเมอร์ตันยังอธิบายรูปแบบการปรับต่อของนักเรียนต่อความกดดันที่เกิดขึ้นจากระบบการศึกษาและการปรับตัวต่อความกดดันในลักษณะของการปฏิวัติ (Rebellion) ทั้งในแง่ของจุดมุ่งหมาย (Culture Goal) และวิถีการ (Institutionalized Mean) ไปพร้อม ๆ กัน โดยการออกมาประท้วงผู้มีอำนาจเพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า คือสังคมโรงเรียนที่มีความเคารพสิทธิเสรีภาพและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาคือการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจริงในสังคม

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ, "ยุบพรรคอนาคตใหม่ เขิกถอนสิทธิกรรมการบริหาร 10 ปี," กรุงเทพธุรกิจ, <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/867173> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ซีพีธรรม คำพิเศษ. นักเรียนมัธยม ตจว. แฟลชม็อบประชาธิปไตย โรงเรียนเดชอุดม จ.อุบลราชธานี พร้อมกับ ร.ร.สตรีวิทยา กรุงเทพฯ. <https://www.youtube.com/watch?v=GdRNf84Yyq8> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ไทยรัฐออนไลน์, "แฟลชม็อบการเมือง นักเรียนนักศึกษา วันเดียมมี 15 สถาบัน ลามไปทั่วประเทศ," ไทยรัฐออนไลน์, <https://www.thairath.co.th/news/politic/1781086> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ไทยรัฐออนไลน์, "แฟลชม็อบการเมือง นักเรียนนักศึกษา วันเดียมมี 15 สถาบัน ลามไปทั่วประเทศ," ไทยรัฐออนไลน์, <https://www.thairath.co.th/news/politic/1781086> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 11 กรกฎาคม 2560. https://oer.learn.in.th/search_detail/result/94417#oer_data (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ประชาไท / ข่าว "นักเรียนเลว" มุ่งหน้ากระทรวงศึกษาธิการยื่น 4 ข้อเสนอเพื่อนักเรียนเพศหลากหลาย <https://prachatai.com/journal/2020/07/88818> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- พรชัย ชันดี. ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการงานวิจัย และนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: สุเนตรพิพิมพ์, 2553.
- ทิภาพ ธงไชย. มติชนออนไลน์. "แห่ขออำนาจนิยมครอบงำการศึกษาไทย 'ทิภาพ ธงไชย' อัครระบบศึกษาหลัก ทำให้เด็กโง่". https://www.matichon.co.th/education/news_175498 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 120 ง 23 กรกฎาคม 2551 ระบุที่ 042 สมาชิกแทนราษฎร
- สยามรัฐออนไลน์. "กลุ่มนักเรียนชุมนุมหน้ากระทรวงศึกษาดำเนินการระเบียบที่ไม่เป็นธรรมในโรงเรียน (ประมวลภาพ)". <https://siamrath.co.th/n/175987>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- สยามรัฐออนไลน์. "กลุ่มนักเรียนชุมนุมหน้ากระทรวงศึกษาดำเนินการระเบียบที่ไม่เป็นธรรมในโรงเรียน (ประมวลภาพ)". <https://siamrath.co.th/n/175987>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)
- สรุปจากการปราศรัย "เด็กพูด ผู้ใหญ่ฟัง" ณ ศาลหลักเมืองจังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 22 สิงหาคม 2563
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย. กรุงเทพฯ : 2561

สุชาติ บำรุงสุข มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 15 - 21 มีนาคม 2562 วันพฤหัสบดีที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2562

https://www.matichonweekly.com/column/article_179533 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)

Foucault, Michel. Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977. Edited by Colin Gordon. Translated by Colin Gordon, Leo Marshall, John Mepham, Kate Soper. (New York: Pantheon Books. 1980), 72

THE STANDARD TEAM กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท จัดกิจกรรมในกระทรวงศึกษาธิการ ยื่น 4 ข้อเสนอปฏิรูประบบครู แก้ไขกฎระเบียบกวดขัน

<https://thestandard.co/education-for-liberation-of-siam-host-activity-inside-ministry-of-education> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)

WorkpointTODAY | Writer แฟลชม็อบเด็กมัธยม! นักเรียนเตรียมอุดมฯ จัดกิจกรรมแสดงจุดยืนทางการเมือง <https://workpointtoday.com/triam-udom-suksa-flashmob> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563)